

ACADEMIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA
Secția de ȘTIINȚE MILITARE

Gl. Bg.(r) prof. univ. dr. Nicolae CIOBANU

Mr. Lect. univ. dr. Mihai ȘERBAN

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL
CEA MAI MARE CONFLAGRAȚIE
A SECOLULUI XX

Editura
ACADEMIEI OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ DIN ROMÂNIA
București, 2010

CUVÂNT ÎNAINTE

Despre cel de Al Doilea Război Mondial s-au scris până în prezent mii și mii de tomuri, în toate limbile țărilor participante la această mare conflagrație a Secolului XX.

Broșura prezentă se vrea a prezenta, acum la cei 65 de ani de la încheierea acestui pustiitor flagel, generat de oameni, într-un mod concis, preliminariile care au dus la declanșarea războiului și locul acestora în economia generală a mării conflagrații, dar și principalele măsuri politico-militare care au dus la încheierea coaliției statelor antihitleriste.

În lucrare principalele acțiuni militare sunt grupate, cronologic vorbind, în trei perioade distincte. Prima perioadă cuprinde acțiunile forțelor germane din momentul declanșării războiului, până la 1 septembrie 1939 și până la începutul anului 1943, perioadă în care forțele agresoare s-au găsit într-o continuă ofensivă. Cea de-a doua perioadă cuprinde acțiunile desfășurate în cursul anului 1943 și până în cea de-a doua jumătate a anului 1944, marcată de operația de debarcare din Normandia. Este perioada mării cotituri în desfășurarea Războiului Doi Mondial când forțele coaliției antihitleriste au smuls definitiv inițiativa strategică pe toate teatrele de operații militare. Cea de a treia perioadă cuprinde acțiunile din anii 1944-1945 până la încheierea războiului la 9 mai 1945 pe teatrele de operații europene, respectiv 2 septembrie 1945, când a avut loc capitularea necondiționată a Japoniei.

Ne-am angajat la acest demers, pentru a oferi cititorilor o sinteză, un compendiu privind acest conflict mondial, dat fiind că timpul cititorului dornic de a afla ce a însemnat cel de Al Doilea Război Mondial este în zilele noastre limitat.

Sigur, nu avem pretenția de a fi spus totul despre această mare conflagrație, dar considerăm că broșura conține ceea ce a fost esențial în pregătirea și desfășurarea Războiului Doi Mondial.

CUPRINSUL LUCRĂRII

Preliminarii ale izbucnirii celui de Al Doilea Război Mondial	5
Prima perioadă a războiului	11
Cea de-a doua perioadă a războiului	54
Cea de-a treia perioadă a războiului.....	73

Preliminarii ale izbucnirii celui de Al Doilea Război Mondial

Declanșată în urmă cu peste șapte decenii, această mare conflagrație a cauzat omenirii pierderi incalculabile în vieți omenești și valori materiale și spirituale. Între principalele cauze care au determinat acest înspăimântător măcel vom aminti doar câteva. Mai întâi trebuie să ținem seama de faptul că tratatele de pace încheiate la sfârșitul Primului Război Mondial nu au satisfăcut doleanțele tuturor actorilor participanți la această primă mare conflagrație a Secolului al XX-lea. De aici, chiar imediat după semnarea acestor tratate, mai de voie – mai de nevoie, de către reprezentanții statelor învinse, acestea au promovat imediat o atitudine politică revanșardă, vindictivă în scopul satisfacerii doleanțelor lor economice, politice, dar mai ales teritoriale.

Totodată, politica conciliatoare a unor mari puteri europene¹, Marea Britanie și Franța, față de politica de înarmare a unor state învinse și promovarea de către acestea a unei politici agresive de expansiune teritorială, în frunte cu Germania, au generat un climat de încurajare a statelor revanșarde. Astfel, la 11 decembrie 1932, Anglia, Franța, Italia și S.U.A. „*au recunoscut egalitatea în drepturi a Germaniei în privința înarmărilor*”², ca, puțin mai târziu, la 15 iulie 1933 (după ce în Germania se instaurase, la 30 ianuarie 1933, regimul nazist în frunte cu Adolf Hitler) să se semneze la Roma „*Pactul de înțelegere și colaborare a celor patru puteri Anglia, Franța, Germania și Italia*”. La puțin timp (14 octombrie 1933), în semn de „*loialitate*” față de Pactul de Înțelegere și Colaborare, Germania a părăsit Liga Națiunilor iar delegația sa s-a retras de la lucrările Conferinței Internaționale de Dezarmare de la Geneva. Cu toate acestea, doi ani mai

târziu are loc semnarea la *18 iunie 1935*, a Convenției navale anglo-germane prin care se permitea Reichului să-și creeze o puternică flotă de război, inclusiv submarine, interzise Germaniei prin Tratatul de la Versailles, după ce la 16 martie – același an – guvernul german a adoptat hotărârea cu privire la introducerea serviciului militar obligatoriu³ și crearea unei armate de o jumătate de milion de oameni. Încurajat în demersul său, Hitler ocupă regiunea renană (încălcând cu bună știință prevederile Conferinței Internaționale de la Locarno, desfășurată între *5-16 octombrie 1925*), la *7 martie 1936*. La scurt timp (*25 octombrie 1936*)⁴, s-au pus bazele Axei Roma-Berlin prin înțelegerea survenită între Hitler și Mussolini, ca o lună mai târziu să se încheie „*Pactul Anticomintern*” între Germania și Japonia. Are loc, apoi, aderarea Italiei la „*Pactul Anticomintern*” (*6 noiembrie 1937*), astfel constituindu-se „*triunghiul Berlin-Roma-Tokio*.”

Toți acești „*pași*” făcuți de conducerea Germaniei naziste demonstau cum nu se poate mai clar faptul că aceasta este ferm hotărâtă să aplice în practică principiile falsei geopolitici naziste a „*Spațiului vital pentru poporul german*.”

Acțiunea conciliantă a Marii Britanii, incapacitatea Franței de a se opune acțiunilor agresive și de a-și menține pozițiile au provocat o puternică neliniște în rândul statelor din centrul și sud-estul Europei, care își fundamentaseră politica lor de securitate și integritate teritorială pe alianța cu Franța și Marea Britanie. Referindu-se la această situație istoricul francez Maurice Baumant considera că: „*Angajamentele diplomației franceze în această parte a Europei nu erau susținute de o concepție militară și de măsuri militare adecvate, Franța nedispunând de armata politicii sale*”⁵. Completând aprecierile acestuia, istoricul britanic Arnold J. Toynbee afirma „*când Franța și Marea Britanie au fost în mod tacit de acord cu reocuparea militară a Renaniei de către Hitler în 1936, ele au lăsat în felul acesta Europa de răsărit în mâinile lui Hitler*.”⁶

Cu bine cunoscuta sa luciditate politică marele diplomat român Nicolae Titulescu, referindu-se la atitudinea conciliatoare a Franței și Marii Britanii față de măsurile agresive ale Germaniei, mai ales, față de ocuparea regiunii Renane aprecia: *„Cred că datoria noastră este să vedem limpede situația când Franța și Anglia au înghițit faptele împlinite ale Germaniei; este riscant a ne aștepta din partea lor la ceva mai mult decât condamnarea morală a repudierii militare a tratatelor și inițiativa la negocieri.”*⁷

Mai mult, mergând pe linia toleranței față de cerințele revanșarde, revizioniste, ale unor state din Europa, cercurile guvernamentale britanice și franceze au continuat să alunece pe panta concesiilor sfătuind stăruitor statele Micii Înțelegeri (*Cehoslovacia, Iugoslavia, România*), să procedeze asemănător, inclusiv față de Ungaria, în privința revizuirii clauzelor militare ale Tratatului de la Trianon.

Doctrinile lui Hitler scoteau în evidență planul nazist de constituire a unui nou imperiu (Reich) german, al treilea din istoria Germaniei. Conform concepției Führerului, cel de-al Treilea Reich urma să conducă lumea și să dureze o mie de ani. Austria germană trebuia să revină la marea patrie germană⁸. Împlinirea acestui destin presupunea ca poporul german să dispună de Lebensraum (spațiu în care să-și ducă existența). Așadar națiunea trebuia să se extindă. În aceste condiții expansiunea germană continuă nestingherită. Astfel, în zilele de 11 și 12 martie 1938 Germania a invadat Austria. „*Anschluss-ul*” apropia agresiunea germană spre estul și sud-estul Europei sporind considerabil primejdia pentru integritatea teritorială a Cehoslovaciei, armatele Reichului german concentrându-se (*în luna mai 1938*) la granițele Cehoslovaciei, act care a generat „*criza din mai*” în problema cehoslovacă. La scurt timp, în data de 12 septembrie 1938, la un congres al partidului nazist, Hitler a dat un ultimatum Cehoslovaciei, cerându-i ca în opt ore să părăsească teritoriile cu populație germană.

Are loc în zilele de 29-30 septembrie Conferința de la München a șefilor guvernelor Angliei, Franței, Italiei și Germaniei (Chamberlain, Daladier, Mussolini și Hitler), care a impus Cehoslovaciei să cedeze Germaniei naziste regiunea sudetă. În negocierile de la München cei patru au convenit rapid asupra unei soluții simple. Ei au oferit lui Hitler tot ce-și dorea, care a acceptat „în dar” zona Sudeților cu fortificațiile sale⁹. Ei credeau că înțelegerea îl satisfăcea deplin pe Hitler, care primea ultimul teritoriu european cu populație majoritar germană. Dar, la mijlocul lunii martie 1939, la mai puțin de șase luni după Conferința de la München, Germania a ocupat întregul teritoriu ceh.

Pretenții cerând unele cedări teritoriale față de Cehoslovacia au și Polonia care a și ocupat, începând cu 2 octombrie orașul Teschen, zona cu același nume și regiunea Friestadt, dar și Ungaria care a smuls din teritoriul cehoslovac o suprafață de circa 12.000 km² cu aproximativ 1.000.000 de locuitori. În zilele de *1-10 octombrie 1938* trupele germane au ocupat regiunea sudetă.

Acțiunile revizioniste continuă. Astfel Germania ridică pretenții teritoriale față de Polonia, punând pe tapet problema zonei Danzigului, iar la *2 noiembrie 1938* (în urma Primului arbitraj de la Viena), Ungaria a anexat regiunile de sud ale Ucrainei Subcarpatice și Slovaciei, ca apoi la *15 martie 1939* să ocupe întreaga Ucraină Subcarpatică¹⁰. Concomitent, la aceeași dată, Germania a ocupat întreaga Cehoslovacie.

Actele de agresiune ce au precedat declanșarea celui de-Al Doilea Război Mondial au continuat. Astfel, la *22 martie 1939*, Germania cere să i se cedeze zona și orașul Danzig, iar în ziua următoare (*23 martie*) a ocupat orașul Memel (Klaipeda). În scurt timp Italia a ocupat la *7 aprilie 1939*, Albania.

Un ultim pas în declanșarea Războiului Doi Mondial a fost făcut la data de 23 august 1939, când la Moscova s-a semnat Tratatul de neagresiune

sovieto-german (Tratatul Ribbentrop-Molotov) care în anexele sale strict secrete stabilea de fapt împărțirea sferelor de influență în Europa de Răsărit. Prin acest tratat Germania recunoștea interesele Uniunii Sovietice față de o serie de teritorii de la frontiera de Vest a U.R.S.S. (teritoriile Letoniei, Estoniei, Lituaniei, Bucovinei de Nord și Basarabiei).

Atât dictatorul german cât și cel sovietic și-au dat seama că nu aveau decât de câștigat dacă un timp făceau abstracție de ideologiile lor opuse și cădeau la înțelegere. Germania și Uniunea Sovietică voiau să-și recapete teritoriile cedate Poloniei la sfârșitul Primului Război Mondial. Ele puteau să și le recupereze printr-o acțiune concertată. Dacă se opuneau una alteia, riscau un război costisitor și-și reduceau șansele unor câștiguri teritoriale.

Stalin considera că un acord cu Hitler mai prezenta și un alt avantaj. El se aștepta ca mai devreme sau mai târziu Germania să atace Uniunea Sovietică, însă voia să amâne momentul cât mai mult posibil, pentru a-și pregăti apărarea.

Astfel că la 24 septembrie 1939, ministrul de externe german Joachim von Ribbentrop și cel sovietic Vlaseslav Molotov, au anunțat semnarea unui tratat de neagresiune valabil pe zece ani¹¹.

Acest tratat a îndepărtat și ultimul obstacol în calea atacării Poloniei de către Hitler. Orele de pace ale Europei erau numărate.

În aceste condiții când Germania se asigurase prin Pactul de neagresiune cu U.R.S.S. că aceasta nu va interveni împotriva sa în cazul unor noi cuceriri în estul Europei, Reichul a dat un ultimatum guvernului Poloniei cu privire la cedarea Danzigului, la 30 august 1939, iar la *1 septembrie același an* a invadat prin surprindere Polonia.

Astfel s-a declanșat cea mai mare conflagrație a Secolului al XX-lea și probabil a Mileniului Doi.

Odată cu invazia Poloniei, Franța și Marea Britanie *au declarat război Germaniei*¹², neintervenind în nici un fel în sprijinul Poloniei.

Singura măsură luată a fost de a „bombarda” Berlinul cu afișe ce cuprindeau amenințări la adresa guvernului german. Acest fapt l-a convins mai mult pe Hitler că cele două mari puteri europene nu vor veni în nici un fel în sprijinul Poloniei victima agresiunii germane.

Rămasă singură într-un război disproportionat ca forțe și mijloace și lovită și dinspre est la 17 septembrie prin invazia în Polonia a Armatei Roșii, Polonia a fost înfrântă în scurt timp, capitala țării orașul Varșovia capitulând la data de 27 septembrie 1939.

În aceste condiții România a acordat sprijinul său necondiționat guvernului polonez, Comandamentului Suprem al armatei poloneze care s-au refugiat pe teritoriul României, bucurându-se de primirea călduroasă și compasiunea poporului român.

Teritoriul Poloniei era cât se poate de favorabil pentru experimentarea Blitzkrieg-ului (războiul fulger), întrucât frontierele țării aveau o lungime de aproximativ 5600 km¹³, iar zona de frontieră cu Germania de circa 2000 km, fusese extinsă prin ocuparea Cehoslovaciei la aproximativ 2800 km, astfel că invaziei germane erau expuse atât sudul țării cât și nordul orientat spre Prusia Orientală. *Vestul Poloniei ajunsese un promontoriu uriaș azvârlit între fălcile Germaniei*¹⁴.

Războiul declanșat împotriva Poloniei ca urmare a agresiunii armatelor germane și sovietice s-a transformat, în scurt timp, într-un Război Mondial prin constituirea, aproape imediat, a două coaliții de forțe. Pe de o parte coaliția forțelor hitleriste constituită din *Germania, Italia, Japonia, Ungaria, Finlanda, Slovenia, România* etc. și coaliția forțelor Antihitleriste formată din *U.R.S.S., Marea Britanie, S.U.A., Franța, Canada* ș.a.

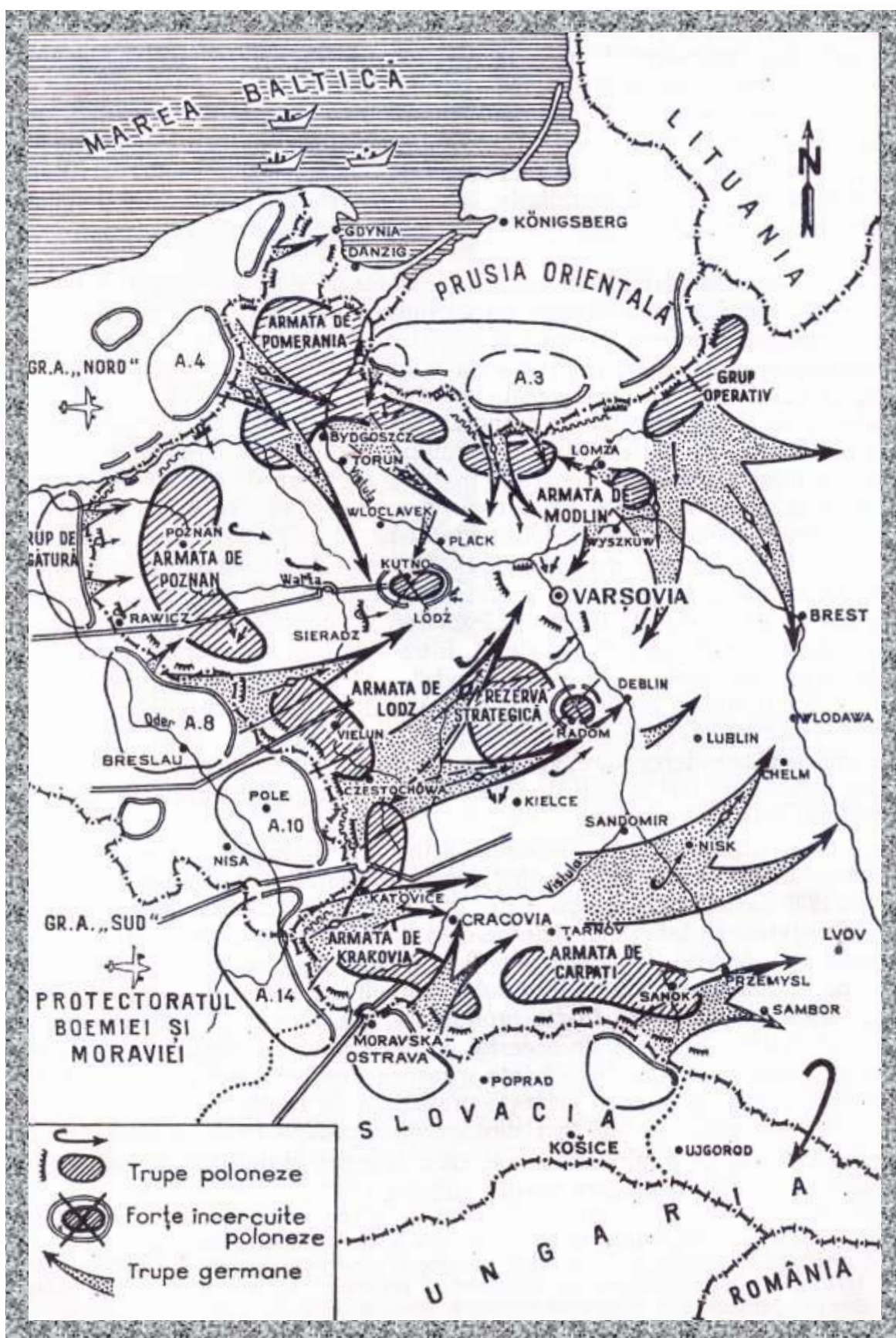
În scurt timp în orbita celui de Al Doilea Război Mondial au fost angajate de o parte și de alta peste 60 de țări. În desfășurarea sa, după aprecierile celor mai mulți specialiști militari, istorici militari, sociologi, polemologi și politologi a cuprins trei perioade bine distincte.

Prima perioadă a războiului

O primă perioadă cuprinde acțiunile dintre *1 septembrie 1939* (marcată de invazia armatelor Wehrmacht-ului în Polonia, completată cu invazia dinspre est a Armatei Roșii) și începutul *anului 1943* (încheierea Bătăliei de la Stalingrad). Principalele operații strategice militare și evenimente politice deosebite din această perioadă s-au desfășurat inițial pe Teatrul de acțiuni militare Est European și Nord African, iar, ulterior și pe Teatrul de operații din Pacific.

O primă operație ofensivă declanșată prin surprinderea de armatele germane a fost operația ofensivă cu numele de cod „*Planul Alb*”, pentru care Wehrmachtul a concentrat 63 de divizii dintre care 6 de tancuri¹⁵ cu un efectiv de circa 1.500.000 de oameni, care aveau la dispoziție 10.500 guri de foc de artilerie din care 4.500 erau tunuri antitanc, 2.700 de tancuri și circa 2.000 de avioane. Forțele poloneze aveau concentrate aproximativ 35 de divizii bazându-se și pe faptul că dinspre vest armata germană va fi atacată de forțele anglo-franceze. La cele 35 de divizii se adăugau două brigăzi motorizate și 12 brigăzi de cavalerie, însumând aproximativ 1.000.000 de militari care dispuneau de 900 de tancuri și 1.000 de avioane.

Agresiunea germană s-a declanșat prin înscenarea unui „*atac polonez*” asupra postului de radio german de la Gleiwitz, atac executat de trupe SS¹⁶, care au lăsat pe teren cadavrele câtorva deținuți de drept comun îmbrăcați în uniforme ale armatei poloneze. Atacul declanșat de germani la 1 septembrie ora 4 și 40 de minute a fost executat cu două grupuri de armate care trebuia să acționeze astfel: *Grupul de „Nord”* dispus în Pomerania și Prusia Orientală spre Varșovia și *Grupul de „Sud”* care era dispus în Silezia și Cehoslovacia, pe direcția Varșovia unde urma a se realiza joncțiunea scoțând armata poloneză din luptă.

Cotropirea Poloniei, 1939.

fără condiții la data de 28 mai 1940. În scurt timp, forțele germane ating țărmul Mării Mânecii reușind ca în regiunea Flandra în zona Dunkerque să încercuiască forțe din Armatele 1, 7 și 9 franceze, Armata engleză și Armata belgiană cu un efectiv de circa 1.000.000 de oameni.

Rămâne și acum o enigmă de ce forțele germane s-au oprit încercuind o mare cantitate de forțe adverse într-o „pungă” cu dimensiunile de 40 km × 60 km. Cu acest prilej s-a remarcat efortul de-a dreptul eroic al populației engleze, în special al marinei militare și civile de a salva prin evacuare sub pustiitorul bombardament al aviației germane o parte din trupele aflate în încercuire (au fost salvați între 27 mai și 4 iunie 1940, 337.000 de oameni, dintre care 112.000 francezi). Alte lucrări indică cifre diferite. Astfel în lucrarea Istoria Secolului XX, 1900-1945, vol. I, Sfârșitul „lumii europene”, autorii indică următoarele cifre: 200.000 de militari britanici și 130.000 militari francezi sunt salvați de la Dunkerque²⁵. În această acțiune aviația engleză a reușit să doboare în lupte aeriene 603 avioane germane pierzând la rândul său 130 de aparate. Pierderile aliaților în tehnică de luptă au fost enorme: 2.400 de tunuri, 700 avioane și 130.000 autovehicule²⁶.

În cursul celei de-a doua etape (desfășurate între 5-25 iunie 1940), forțele germane au întreprins o amplă manevră pe două direcții convergente, având ca obiectiv strategic ocuparea Parisului. Armatele franceze au fost repliate pe aliniamentul cursurilor de apă Sena-Marna și zona Parisului.

La 10 iunie, armata italiană a invadat sud-estul Franței, pe axa generală Torino-Grenoble, acțiune respinsă de armata franceză, trupele italiene fiind alungate dincolo de frontieră.

La data de 14 iunie, Parisul a fost declarat „oraș deschis”, iar trei zile mai târziu mareșalul Pétain (șeful guvernului francez) a cerut armistițiu, care s-a semnat la 22 iunie 1940, la Rethondes lângă Compiègne, unde la 11 noiembrie 1918 Germania capitulase fără condiții semnând armistițiul. Două zile mai târziu, Franța a semnat armistițiul și cu Italia.